

DE BAND

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR OVERMAAS.

Uitgave : Ereleraar Dr J.Langohr & Z.E.H.Dr H.Veltmans Comité,
Steenweg op Ninove, 152, HALLE (Brabant - België)

Postcheckrekeningen: Brussel 5202.51 - Den Haag I455.62.

Abonnement: België 100 Fr.j.jaar.
Nederland 10 Fl. " " 2° JAARGANG.
Het Nummer: België 20 Fr.
Nederland 2 Fl. Nr 2 - Maart/April 1958.

OP GEN TAPIËT.

	Blz.
Fastoëvend - St-Martens Voeren.	1
Vör sönd atwerr de betste Kamerote.	2
Bessemekriemer Marsch.	3
Dä es verökt.	4
Eupener Gezegden	5
Waelbers Carolus.	7
Mennekensput 's Gravenvoeren.	8
Trechter Beeldje.	10
In Memoriam dhr Joseph Jennes.	12
Lieven Härr Doktor, op plattdütsche Sprooke.	13
Het Pastoor Veltmans Gedenkboek.	14
Gevaert Photo - Producten N.V.	15
Wachter, wat is er van de Nacht ?	18
Een jonge Moeder vertelt....	22
Bezinning.	23
Eva de Mulrepas (uittreksel)	24

U vindt verder in dit nummer :

DE MODDERSPROOK

Woorden : Piet Zimmer Muziek : Lode Dieltjens
(dit lied kon op het laatste ogenblik nog in Nrl van 1/1/58
ingelast worden)

WANN OS KERKEKLOKKE KLENGE.

Woorden : Piet Zimmer Muziek : J.van Haspengouw.

CIVITAS DEI.

Een exemplaar van het Driemaandelijks Tijdschrift van het
Kommissariaat generaal van de H.Stoel bij de Algemene Wereld-
tentoonstelling, Brussel 1958.

 F A S T O Ë V E N D .

De roemmelspot en onderstaand versje kwamen te pas met vastenavond en op de vetdoonnesjtege - de donderdagen vóór aswoensdag -. Dan werd rondgegaan voor vlees (spek) en geld. De stukken spek werden aan 'n houten vork geregen en zo meege dragen. Niet alleen kinderen gingen rond. Er werd ook van 't één dorp naar 't andere gegaan.

Dit gebruik is in zwang gebleven tot kort vóór de eerste wereldoorlog.

Roemmelspot.

Een ongeveer 15 cm lange halm roggestro werd met een eind (knoop) op 'n stuk varkensblaas gebonden, hetwelk over de opening van 'n pot werd aangespannen. De strohalm (oud woord : sjtruësom) werd met natte vingers aangestroken. Brommend geluid.

Roemmelspotversje.

Hier voorlopige versie, steunend op twee zegslieden (ca 60 jaar). Vatbaar voor verbetering.

Het versje had geen eigen melodie, werd afgedreund op psalmodieertoon van kinderversjes :

(mi) sòl sol sòl la sòl fa mi ,
 (mi) sòl sol sòl la sòl -- (mi).

De tekst :

Der roemmelspot es a gen döör ,
 E sjtökske sjpek en es ent vööl ;
 Hej - koerra - mene - vasasa,
 Hej - koerra - mene - va.

Hie woonnt och en gooj vrow,
 Di wet och wat z'es gäve zäl ;
 Gäät es get en lot es goeë,
 De hieëmelspoët es opgedoeë ;
 Hej - koerra - mene - vasasa,
 Hej - koerra - mene - va.

Vööl zal ze gäve,
 Lang zal ze läve,
 Hoonderd jaor nao deezzen daag
 Zal ze riek en zieëlig zieë ;
 Hej - koerra - mene - vasasa ,
 Hej - koerra - mene - va.

Hie ene sjtool en dao ene sjtool ;
 Op edere sjtool e köse.
 De kleenken en de böse.
 De sjeenken en de wöesjte ;
 Sjniëtt mer an de lange ,
 Lot de köete hange ;
 Hej - koerra - mene - vasasa,
 Hej - koerra - mene - va.

Er bestonden nog meer vastenavondliederen te St-Martens Voeren.

Het bovenstaande is te vergelijken met het Driekoningenlied van Membach (zie De Band Nr 1 van de 2° jaargang) : Håje wohnt en go... en juist daarvoor : gåt se get of laet.. Op dit laatste punt lijkt me de versie van S.M.V. logischer. De versie van Membach rijnt echter beter.

Ik kreeg fragmenten van het roemmelspotlied van Sint - Geertrui, dat op sommige plaatsen merkkelijk van het onze verschilt.

- - - - -

Vergelijk ook onderstaand versje, dat we te St-Martens Voeren optekenden, met De Band ,Nr 1 / 1958, blz.6.

Het komt van de moeder van de mensen (ca 50 jaar) die het mij doorgaven : oude St-Martener familie.

Het lijkt me vernederlandst Duits. Uit 'n boek afkomstig ?

Tieën jaore keend,
Twintig jaore jungling,
Dreissig jaore maan,
Fieërtsig jaore woolgetaan,
Fieftig jaore sjtille sjtaan,
Sästig jaore fingt der älter aan,
Seuventig jaore al zo grijs,
Tachentig jaore niet meer wijs,
Nöjntsig jaore kindersjport,
Hoonnderd jaore bei gnåde Gott.

Dr J.Nyssen.

- - - - -

VÖR SÖND ATWERR DE BETSTE KAMEROTE !

Tekst: Gerard Tatas.

Muziek: J.Herzet.

Bej et Fina en der Jupp	Wenn nôw hös jewählt werr wätt,
Jett et all Dag Knöpplazup,	Kenger,nee,da wätt et nett !
Weil die twei sech mer verstönd	Denn de janze Politik
Wenn se no de Haija jönd.	Jet e Jömmlech met Musik.
En e Bett jet alles av,	Met Bumbum en Zuntara
en et Fina, lev en brav,	Kömt'ne Börjemeester dra,
Met sie blojehowe Ow	En no alle Riverej
Sätt:"Wie schön es doch de Trow!"	Spelt atwerr de Ow en Nöj :

Refrein: Vör sönd atwerr de betste Kamerote,
Vör sönd werr enge Jott en enge Pott.
Wenn vör et kreete och net könne lote,
Vör hauwe doch tesame wenn et sie mot.
Juchhe, juchhe ! Vör sönd werr Kramp en Ow,
Juchhe, juchhe ! Wie dat och sie sow !

- - - - -

- - - - -

Tekst: Gerard Tatas.

Muziek: Jean Herzet.

I. Vör sönd jeng Bretze en jeng Juppe,
 Bej os wänt jenge Küsch jeschlacht,
 Met " Waibüll " kann os jenge fluppe
 Als wat mer wäde vör betracht?
 Lev Vrönde, dat wet jederenge,
 Jo, jo, dat es doch janz jewess,
 En hej e Jömm'loch jett et jenge,
 Dä do net rechteg stolz op es :

Refrain : Vör sönd de löst'ge Bessemekriemer,
 Judivaldira, met Zock en Schnett !
 Vör sönd de löst'ge Bessemekriemer
 Wu vör kome breng vör Stimmong met !
 Judivaldira, judivaldira,
 De Bessemekriemer kome a !
 Judivaldira, judivaldira,
 De Bess'mekriemer kome a !

2. Der enge nömt os de kleng Belge,
 Der andre kallt va Benelux,
 De Prüsse höwe os vör Welsche -
 Nee, Kenger, nee es dat ne Jux !
 De Welsche sage an os Prüsse,
 Weil vör op plattdütsch os verstönd -
 Mä, dat s'os allemol jätt schiesse,
 Vör wete selver wat vör sönd :

3. Wenn vör och noch jeng Satellite
 Met Möpfe drän ervonde hant,
 (Vör lote eben nu auw Sitte
 De Möpfe en es Bessemeland)
 Sö hant vör äver en behowe -
 Dat es doch wiet en breet bekannt -
 Van alle andre Sims en Flowe
 En Larifari doch Verstand :

4. Sönd vör ens en der Suff verbläve
 En kome rüedop ejen Höll,
 Da kann der Düvel jet erläve,
 Da driev vör do ens fies der Nöll !
 Bröllt da der Düvel: " Wat Manere !
 Wat sönd dat mer vör Stabeldöll,
 Die sech bej mech noch amesere ?!"
 Da rop vör schallend dörch en Höll :

Refrain : Vör sönd de löst'ge.....

- - - - -

Piet Zimmer.

Wä obäne Riseräbesem welt Harmonium spähle
 en wä en Jet hölt vör ä Krokädill,
 wä egäne Bazar welt jut Kningsvohr gähle
 en sett dat Kelmes kreg no ömmer en Pill,
 wä vagen Brök ä Moresent sprengt vör sech tä erholdä
 en wenn ä geklaut hat sech neht flott verdrökt,
 en wä dä Schohn met en Spekschwat welt beschlä ,
 Dä es verökt.... Dä es verökt !

Wä egän Kafeemöhlä welt Rosinge mahlä
 en sett et Kossfäll küm direk vagä Peid,
 en wä noch i hei Geld hatt welt betahlä,
 en sech enä Karnagelsvogel hölt vör Kneit,
 wä sech dä Hagschier obäne Kopp welt schliebä
 en sech ä Lok egäne Rock met Stacheldroht flekt,
 en Katzekiesäkruht vör Tubac welt piebä ,
 Dä es verökt.... Dä es verökt !

Wä sech noch i hei stervt at löht begravä
 en uht Zement en Sand Riesflaam bekt,
 wä obän Söckä stonde löpt dörchen Grave
 en jege Gripp Schoonsnägel schlekt,
 wä set dä Göhl wär teper wie der Rhin
 en enän Sandkull no Forelle sökt ,
 wä Schwateseep verköpt als Margarin ,
 Dä es verökt.... Dä es verökt !

Wä met ä Bottervaht welt obäne Ozean fahre
 en met deke Bohne Billard spellt,
 wä sie Rad ömmer agäne Nak det tragä
 en vör enä Frolüshot sech hovdut quellt,
 wä seht et Schob gehüt bei dä Well derä
 en wä en schwatte Hos, va wetä Woll strekt,
 en wä sech auwä Kies det egän Hoorä schmerä ,
 Dä es verökt.... Dä es verökt !

..°..°..°..°..°..°..°..°..°..

RADIOLIEFHEBBERS OPGELET !

OP MAANDAG I7 MAART A.S. TE II UUR VOORMIDDAG !

worden de eerste Overmaasliederen, in ons blad gepubliceerd,
 door de Gewestelijke Omroep Hasselt uitgezonden.
 De uitzending wordt overgenomen door de Nationale Omroep,
 Vlaamse Uitzendingen, Brussel.

I E D E R E E N L U I S T E R T ! ! ! !

Telut: Pict Zimmer.
Kalmis

Wärm os Kerkeklokke klenge.

Musik

Frans van Kesteren

Beerd en gedragten.

Wärm os
Wärm os
Wärm os
Wärm os

Ped. * Ped. * Ped. * Ped.

Ker- he- klok-ke kleu- ge, ming ich datt der Karm-gott
 Ker- he- klok-ke kleu- ge, wüld ich el- le Daag dr-
 Ker- he- klok-ke kleu- ge, deuch ich an dief vru- ste
 Ker- he- klok-ke kleu- ge, weet ich datt da stont aus

Ped. * Ped. * Ped. * Ped.

wöhr: döch mit mich der Daag ver- breu- ge, dänm och
 nien dat me schwer och wech deet brau- ge, o- se
 stont, wie der kerck a wüch ver- steu- ge, änn ge-
 hönt, wie der Duct och mech wüch feu- ge, vör nien.

Ped. * Ped. * Ped. * Ped. * Ped. * Ped.

REF.

dou, do bes ge- rüit!
 Gloor he bli- ve heel! schallt drin, klok- he, schallt drin
 schiet wout o- se Bank. siecht
 sich wer klok- he seht.

Ped. Ped. Ped. Ped.

in- uer, in- uer Bie- sche, Wre- je, soupe. furet wuch

Ped. Ped. Ped. Ped.

a as chess he lä- ve, schallt drin, klok- he, gloor in droup.

Ped. Ped. Ped. Ped. Ped. Ped.

Jean van Kesteren
 20-51-51

Nejt völ Duve op e Dak hane.
 Ene Daag no der Maart kome.
 Hack sökt se Pack.
 We göt wat e haat, is wäärt dat e läft.
 Beter ejne Vogel ä gen Haint es tien op e Dak.
 Ejne öover gen Ur howe.
 Ens op en Haag howe.
 Wärem wi än ene Katedärem,
 Kaut wi än ene Sack Saut.
 Der ejne haat der Naam,
 Der aindere haat der Vlaam.
 Der Püss krije. (niet aanvaard worden, bvb. bij huwelijksaan-
 Di gönt sech aa wi de Büülschniër. zoek).
 Vör sine ejge Stejveg vege.
 Väref bekenne.
 Et a ge richteg Aind hane.
 Ejne op ene Taint völe.
 Dee haat sin Schöpkere op et Drücht.
 Dee haat alt sin Schöpkere geschore.
 Se nejt allemool op en Drööt hane. (Mv. van Droot - draad)
 Se nejt allemool op en Re hane.
 Sech e Vüske vol lache.
 Sech bej ejne erädone.
 Du guuf et Knöppelösop.
 Nejt op ene Maunt gevalle sene.
 Hoor op en Tong hane.
 Sech de Köp ähowe.
 Ejne e Dünke hauwe. (iemand geluk wensen wanneer hij moei-
 lijke omstandigheden tegemoet gaat)
 Dee haat et huuch sitte.
 Wat is hü mär vör ene huge Daag,
 De haat de Kravat huger es der Kraag.
 De verdent noch nejt vör et Saut op en Ej.
 Se hant et verkiirt Väreke geschlacht. (zich vergist).
 Sech op e huuch Peert sitte.
 Ejne der Kop tösche gen twej Ure sitte.
 Dee is drobuut wi der Düvel op en Siel.
 Op ene Steer eruut gone. (ergens heengaan om een stier of
 eender wat te kopen)
 Dee is op Schip gewest. (heeft een reis gedaan)
 Wee te ösch a gen Moele is dee mölt te ösch.
 Ejne ejn a gene Verstaind doë.
 Dee löt nix op dem kome. (laat niet toe dat er kwaad van een
 bepaalde persoon gesproken wordt)
 De sönt öommer anej.
 Mot hane. (ruzie hebben)
 Dee haat der Vogel afgeschote
 Da kaas de nejt op goe.
 Dee haat de Mul wärem.

(1) Deze reeks Eupener Gezegden, door T.T. ingezonden, werd
 eerst gerangschikt in onze prijsvraag van I/5/I957.

Sich de Naas oplowpe. (inzien dat men mis was.)
 Jät op e Kärefhowt haë.
 Ejne veerkainteg de Worret saë.
 Tiit än Term ähauwe. (alles op de gepaste tijd doen).
 Oschte Gewänn is Kattedgewänne. (die eerst wint bij het spel,
 moet daarom niet voortwinnen tot het einde).
 Et kömt sich nejt op ene Hontspuut aë.
 Dee is nejt mië hiële vaas ägene Kop - nejt mië gans Pänvaas.
 Et is wärem dat de Kroë gape.
 Dat kit de nejt aunder gen Mötsch.
 Ejne dörech e Muslökelkje jage.
 Dee werd van de Müüs vrete. (hij is te goed, wordt uitgebuit)
 Ravolt make. (lawaai)
 En Plüm agene Howt krije.
 Proot verkowpe.
 Owse Herr Gott haat jät aunder gen Sonn lowpe.
 Pool hauwe. (ergens blijven, staan te wachten)
 Döll Vaarte livere. (zotte kuren uithalen)
 Et is em aafgekölt. (zijn geestdrift is afgekoelt)
 Dat kömt mich no gene Haus eruut.
 Dee gejt nejt mie lank mit.
 Dee is braaf wat draë is. (kon niet braver zijn)
 Gej Blatt vör gene Maund neme.
 Dee stejt mich op ene Tiin.
 Dee löt sich nejt op ene Tiin tree.
 Dee lis sich vör en Krak ene Briim dörech gen Vott trekke.
 (Briim : tak van doornstruik. Hij is zeer zuinig.)
 Ich kann nejt gowt lejse, waal schläet schriive. (Raeren)
 Maak nejt e sune Blech ! (Blech : blik. Behai make)
 Dee mult sich jät wat Staind noch Stil haat.
 Di tüte än ej Hore. (verstaan mekaar)
 Di lije aunder ejn Decke.
 Wat stejs dow mich hej op e Döppe.
 Dee haat en Händje darae.
 Dat is dem nejt no gen Naas.
 Ejne vör der Nöll hauwe.
 Dee woor wi uut gen Loot gevalle.
 Dat Supe dat liit derbänne.
 Sich dönn make.
 Dow bis gowt vör an e Lok te stelle wuë nix dörech gejt.
 Da is e Hoor ä gen Botter.
 Di hant Kniis.
 Esu aut wi der Wowf a ge Mönster. (zeer oud)
 Dee haat ene lange Maag.
 Dee haat de Owe gruter es der Bok.
 Ejne de Taint zejge.
 Braaf haat de Naas aaf.
 Straks kit dich waal der Nixgots. (Niets goeds)
 Ene Kääl wi en Määl, e flöt wi en Mösch.
 Dat is gehupst wi gesprongen. (komt op hetzelfde neer)
 Dat is dämm allemoël läpsch. (hij voelt er niets voor)
 Wi dow ejne uut gene Bosch róps; esu rowp ich em derbänne.
 (als gij mij voor de gek houdt, dan doe ik het ook)
 Van et Wireke gönt de mejste Peert kapot.
 Dee gejt der Bak eraaf.
 Water op Brej, Dokter derbej.

- - - - - (wordt vervolgd)

Waelbers Carolus werd geboren te St-Job in 't Goor op 27 Maart 1875.

Hij behaalde in 1896 het diploma van onderwijzer in de normaalschool te St-Truiden.

Gedurende twee jaren gaf hij les in de lagere school gehecht aan het St-Hadelincollege te Visé. In 1898 werd hij benoemd in de gemeente 's Gravenvoeren. Hij zou aldaar onderwijzen tot 1930/1932. Inmiddels was hij in de echt getreden met Mej. Janssens uit St-Martens Voeren.

Zijn echtgenote overleed in Januari 1946. Nu verliet hij de Voerstreek en vestigde zich te Brussel.

Dhr Waelbers interesseerde zich van meet af aan de geschiedenis van de streek. Tijdens zijn wandelingen met de schoolkinderen ontmoette hij kruisen en oudheden. Uit de mond van ouderen van dagen tekende hij legenden en verhalen op. Pastoor Ceyssens zg. uit Dalhem moedigde hem aan.

DE BAND heeft het genoegen thans een bijdrage " Menne-
kensput " en een gedicht " Treëchterbeeldje " van zijn hand te publiceren. Dit is een primeur, want dhr Waelbers heeft totnog-
toe niets gepubliceerd.

In de toekomst zullen wij nog herhaaldelijk putten uit de schat van gegevens door dhr Waelbers bereidwillig te onzer beschikking gesteld.

Nog iets. Dhr Waelbers schreef zijn geschiedkundige en folkloristische stukken in de Franse taal. Al zijn gedichten daarentegen zijn in het Nederlands. Waarom ? Omdat alle werken over onze streek handelend, alle personen met wie hij in aanraking kwam, deze taal bezigden.

Doch dichten in 't Frans, bekende de vriendelijke ouderling ons, dat ging niet. Dat kreeg hij alleen klaar in de moedertaal.

Inmiddels wensen wij onze 85 jarige medewerker van harte : Proficiat ! en Ad multos annos !

- - - - -

Op vraag van Pastoor Veltmans traden we met " De zingende Meisjes van Halle " op in St-Martens Voeren. Ik bezit nog een eigenhandige brief van hem en 't program van dat concert.

Brugge, 12-2-58.

Remi Ghesquiere.

(schreef toondichter Remi Ghesquiere, na het ontvangen van het Pastoor Veltmans Gedenkboek)

M E N N E K E N S P U T .

Cette riche contrée, appelée le grenier de Charlemagne, avait déjà attiré l'attention des Romains, qui y bâtirent la villa " Furonis " et exploitèrent les champs de Hoogveld, mais bien longtemps avant eux, elle fut habitée par un peuple de race inconnue. Ces premiers habitants ne connaissaient pas les métaux et leurs armes et ustensiles étaient faits en pierre; de là le nom de " âge de la pierre ", qu'on a donné à l'époque où ils vivaient.

Pour la fabrication de ces armes qui étaient des hâches, des couteaux, des marteaux, des grattaires, des harpons, des poinçons, des pointes de flèches, etc., il employèrent le silex ou pierre à feu. Il n'était pas difficile de se procurer la matière première de cette industrie, car les silex se trouvent en abondance dans le gravier quaternaire de notre contrée.

Ces hommes primitifs livraient un combat continu aux bêtes sauvages, tant pour se défendre contre eux que pour se procurer de la nourriture et des vêtements. Dans leurs habitations, qui étaient des cavernes qu'on fermait au moyen d'une grande pierre, on a trouvé les os des animaux dévorés.

Le souvenir des " Mennekens " préhistoriques a été conservé dans la mémoire des habitants de Furon-le-Comte jusqu'à nos jours, dit M. Rahlenbeck dans " Pays d'Outremeuse " page 11. " Bien des endroits peuvent prétendre avec raison qu'ils ont été habités par l'homme préhistorique, mais aucun avec les mêmes certitudes que Furon-le-Comte ", certifie M. de Rijckel. L'existence du " Mennekensput " c.à d. puits ou trou des gnomes ou sottais, est sans doute la preuve la plus sûre de ce séjour. Il est inutile de remuer le sol pour avoir des nouvelles sur ces préhistoriques sottais. Leur cas est identique à celui des géants d'Eysden qui portaient les voyageurs d'une rive à l'autre de la Meuse.

Le Mennekensput est actuellement un chemin court et profond qui descend par la place jusqu'à la rive gauche de la Vour. Il est encaissé par deux hauts talus boisés; à son extrémité il est fermé par un troisième talus qui en bloquait nettement l'entrée de ce côté; la construction des nouvelles routes de Berneau et de Warsage à Furon ont modifié la situation du Mennekensput et ont fait un chemin de grande communication. Les eaux qui descendent le long de ces routes sont déversées dans ce chemin, alors qu'auparavant elles s'écoulaient par la Boomstraat. Avant l'existence de ces routes, le Mennekensput formait une immense caverne à ciel ouvert mais couverte par les branches des arbres qui s'entre-croisaient au dessus de lui et y maintenaient une température relativement douce. Meilleur emplacement pour l'homme était difficile à s'imaginer. La caverne n'avait qu'une seule issue, celle qui donnait vers le ruisseau. Le long des talus étaient creusés les trous habités par les Mennekens et ceux-ci lui ont donné son nom significatif.

Le folklore fouronais est riche en légendes concernant ces premiers habitants: malgré leur petite taille, ils avaient une force herculienne, ils abattaient aisément des grands arbres, qu'ils couchaient l'un à côté de l'autre au dessus de leur retraite sur les sommets des deux talus. Ils aiguisaient et polissaient leurs couteaux et leurs hâches sur les grosses pierres qui se trouvaient près du gué du Jesuitenhof et qui portent toujours les traces du polissage. Ces pierres ont été enlevées lors de la construction du dernier pont. Ils plaçaient leurs enfants dans des ruches d'osier qu'ils suspendaient aux arbres afin d'empêcher les bêtes féroces de les enlever; ils s'assemblaient sur le pley et dansaient leurs rondes au clair de la lune; ils cuisaient du pain dans des fours creusés dans l'argile des talus de leur caverne; ils montaient des petits chevaux qu'ils vénéraient comme des dieux et qu'ils enterraient après leur mort sur le Pjerskerkhof au dessus du talus sud de leur caverne; ils arrêtaient les eaux de la Vour et les faisaient remonter afin de former un lac depuis le pied du " Bovenhof " et du " Gibrig " jusqu'au Vitschen de la Hesbaye. Ce lac très poissonneux leur fournissait des poissons durant toute l'année; ils savaient courir à cheval avec une telle vélocité que le vent ne pût les atteindre. Les Mennekens du Conijnsberg vivaient en communauté avec les lapins et ceux du Cattelook tenaient des chats dressés; ils tannaient du cuir dur comme l'os, dont ils fabriquaient des sandales inusables. Ils avaient creusé Mennekensput en une nuit pour se soustraire à la poursuite de Tiran ou Taran, qui leur jetait des pierres de feu. Ils s'enfermaient dans leurs cavernes au moyen de grosses pierres et souvent quand ils sortirent après le passage du monstre ils virent des arbres calcinés par le feu.

La légende sur l'existence de l'homme préhistorique dans la Mennekensput, a acquis une grande vraisemblance depuis la découverte de l'atelier néolithique de Rullen, commune de Fouron St-Pierre en 1893 par M. Marcel De Puidt.

.....
L'atelier de silex taillés de Hoogbosch confirme la présence de l'homme préhistorique dans le bassin de la Vour. Initié par les descriptions des ateliers néolithiques de Fouron St-Pierre et de Ste Gertrude par MM. Marcel de Puidt et Victor Jacques, je pensai à la possibilité de l'existence d'un atelier analogue dans le " Hoogbosch " où j'avais mainte fois remarqué le long du sentier des amas considérables d'éclats de silex.

Un jour d'automne de l'année 1908 je me suis mis à remuer ces pierres et quelle ne fut pas ma surprise en trouvant de suite plusieurs haches en tout semblables à celles que j'avais vues au musée de Liège. Pour m'assurer que je me trouvais réellement dans un atelier de silex taillés, je fis part de ma découverte à M. Marcel de Puidt, qui vint s'assurer de l'existence de cet atelier et dont il dit dans sa Notice sur la Station néolithique de Sainte Gertrude, page 10 : " Non loin du château de Theer, mais sur la commune de Fouron le Comte, l'instituteur M. Waelbers a signalé des excavations rappelant, en petit, celles du grand atelier de Sainte Gertrude. La taille du silex paraît identique aux deux endroits. "

Car. Waelbers.

T R E E C H T E R B E E L D J E . (1)

Een aloude bane, uit tijd der Romeinen,
Loopt klimmend en dalend van Trier tot Maastricht;
Aan beide haar zijden staan talrijke kruisen,
Door vrome bewoners de Heer opgericht.

Het kruis Wintjesheide (2), het kruis Weersterboomke (3),
Madeleine kapel (4), de Gatsen Jezus ;
Sint Annekapel (5), Kattedegraaf en Ouw Linde,
Het kruis van den Driesse (6), het Kwezelekruis. (7)

Maar 't oudste der kruisen, aan Treechterwég staande,
Heerst over de dellen en 't eindeloos veld,
Het heet Treechterbeeldje en werd door Lambertus (8)
Het heidense volk ter bekering gesteld.

Het oerwoud des tijds bedekte de gouwe,
En was het Wit Paard, door de druïd toegezegd (9).
Lambertus de bisschop verspreidde de leuze :
"In hoc signo vinces", boven 't kruis vastgehecht.

In latere tijden, en dit duurde voor eeuwen,
Ontstak men bij 't kruis 't Sint Martekens vuur;
Meg zag er het licht van tot Luik en tot Aken,
Het brandde zeer hoog in 't nachtelijk uur.

Het midden der eeuwe die lang is vervlogen,
Zag drie oude linden, bij 't kruisje geschaard ;
Een bliksemend vuur sloeg de bomen tot spaanders
Het kruisje met Jezus werd, wonder, gespaard.

Egidius Heynen deed het dakje herbouwen,
De muren beplaastrèn, herschilderen het beeld,
De leuze hernieuwen, in 't Diets ook vertalen ;
En 't kruisje werd keurig met bloemen bedeed.

Tot 't jaar vijf en zestig der vorige eeuwe,
Ging jaarlijks de pronke tot Libekerboom
Kwam voorbij het altaar van 't Treechterse beeldje,
En gaf er de zegen in zonnige gloom.

Reeds zovele eeuwen strekt Jezus de armen
En toont zijne liefde, wordt weinig beloond;
Helaas! met wat koelte wordt 't beeldje bejegend;
Waarom niet meer eerbied het kruisbeeld betoond.

Komt mee, lieve kindren, en nadert tot Jezus,
En kust zijne voeten, aanschouwt zijn gezicht ;
Hij droeg al die smart om uw zieltje te redden,
Bidt vroom met mij mee, 't oog opwaarts gericht.

Carolus Waelbers.

- 1) Treechterbeeldje is vermeld in I2I3 in decartularis van het klooster van Godsdal met deze woorden : " prope cruce[m] stantem supra viam Trajectensem." Treechterbeeldje is geen kapel, het kleine gebouw vormt slechts een nis van 2 M.40 breedte, 1 M. diepte en 3 M. hoogte; zij is gebouwd met de rug naar het noorden op ene hoogte waar de wegen Treechterweg en Libekerweg aanvang nemen. Zij bevat een schoon Christusbeeld van ongeveer 1 M. hoogte, tegen de rugmuur van de nis geplaatst en rustend op een bank van metselwerk bedekt met een dikke plank. Het driehoekig front van het dak droeg in gesneden letters de leuze: " In hoc signo vinces ", volgens de legende daar geplaatst door de H.Lambertus, bisschop van Tongeren-Maastricht. In 1353 werd het dak hernieuwd. Het opschrift verdween doch een nieuw werd in de nis geverfd : " In hoc signo vinces " aan de linkerkant van het kruis; terwijl de vertaling " In dit teken zult gij overwinnen " rechts aangebracht werd. In 1398 kon men nog met moeite de inschrijvingen samenstellen. Ze zijn nu geheel verdwenen.
- 2) het kruis van Wintjesheide, thans verdwenen.
- 3) het Weersterboomke, in 1917 afgekapt wegens het aanleggen van de spoorlijn Aken - Tongeren. De kruisen staan er nog.
- 4) In 't begin der 19° eeuw gebouwd door Madeleine Theelen.
- 5) Gebouwd, volgens de legende, door Karel de Grote.
- 6) Het kruis is vervangen door het Kapelken van den Driesse, gebouwd door Geelen.
- 7) In 1939 werd de lindeboom, waaraan Kwezelekruis was vastgemaakt, op bevel van de legeroverheid afgekapt. Deze boom droeg de naam van " Paal " en had aan de grond een doorsnee van 2 M.10.
- 8) Te 's Gravenvoeren, gehucht Altembroek, bevindt zich de Sint-Lambertus boën, die volgens de overlevering door de H. Lambertus gezegend werd.
- 9) In 't midden van het heuvelachtig veld genaamd " Wit Paard", bevindt zich een diepte die de naam draagt van " Kelderken ", en die in de mening van de Voerenaren, als de verblijfplaats van het Wit Paard moet beschouwd worden.

- - - - -

Ik ontving mijn exemplaar van het " Pastoor Veltmans Gedenboek", en ik zal niet zeggen: eindelijk! - want wat een zoeken en opsporen en verzamelen moet U dat gevraagd hebben, en bovendien: wie met drukkers te stellen heeft, is geen meester van zijn tijd ! Neen, ik zeg integendeel, en zeer gemeend: hartelijk proficiat om dat keurige werk, dat qua inhoud en qua materiële afwerking voorbeeldig is.

Ik kende Pastoor Veltmans een beetje; ik heb nog maar hier en daar een stuk gelezen en ken hem al beter, in afwachting dat ik hem helemaal zal leren kennen.

(10 Februari 1953 . Dhr Amter, algem.sekretaris Davidsfonds)

IN MEMORIAM Dhr Joseph JENNES.

Te Moresnet - Eiksken overleed in de Heer, op 14 Januari 1958, in de gezegende ouderdom van 76 jaren, dhr Joseph Jennes, echtgenoot van Mevr. Maria Vincken.

Hij werd op 13 Januari, begeleid door zijn talrijke kinderen, kleinkinderen en achterkleinkind, en een grote menigte vrienden, plechtig ter aarde besteld.

Dhr Jennes was apostolisch syndicus van de EE.PP.Franciskanen te Moresnet-Eiksken, voorzitter van het O.L.Vrouwekoor en drager van de gouden medalie van StLambertus.

Dhr Jennes zag met lede ogen de oeroude volkstaal van de streek ten gronde gaan. Hij was trouw lid van afdeling Montzen van het Davidsfonds. Hij was regelmatig aanwezig op feestelijkheden door de afdeling ingericht.

Hij was de bereidwillige gids toen de afdeling in 1939 de beste fotograaf van het gekende huis Nels uit Brussel naar Moresnet haalde en kapel en kruisweg in details fotografeerde. De oorlog 1940/1944 belette het uitgeven van de ontworpen filmstrook. Na de oorlog verscheen ze als Nr A.3335 van de uitgaven van de Centrale voor Projectie Onderwijs, 75 Blijde Inkomststraat, Leuven (35 beelden met Nederl. en Duitse tekst).

Dhr Jennes was toen reeds met gedeeltelijke lamheid geslagen. Ten einde hem het genoeg te verschaffen de prachtige filmstrook waaraan hij medewerkte, te bewonderen, werd ze te zijnen huize vertoond (dhr Jennes baatte het gekende St-Antoniuserestaurant uit). Eekele vrienden en genodigden woonden deze uitzonderlijke en roerende vertoning bij.

Toen Dr Langohr zg. in 1939 het tijdschrift " HEEM " lanceren wilde en links en rechts om medewerking aanzocht, dacht hij ook aan zijn goede vriend Jennes. Wij hebben het genoeg hierna de tekst van het antwoord, in rijm, te publiceren.

O.L.Heer en O.L.Vrouw Mariahilf van Moresnet hebben voorzeker reeds hun trouwe dienaar de eeuwige beloning geschonken.

Niettemin vragen wij onze lezers hem indachtig te zijn in hun gebeden.

Zijne Excellentie Mgr Kerkhofs, bisschop van Luik, vereerde ons met een inschrijving op het

" PASTOOR VELTMANS GEDENKBOEK "

Hij getuigde van Pastoor Veltmans, bij diens overlijden :

" EEN LANG EN VERDIENSTELIJK PRIESTERLEVEN "

Lieven Härr Doktor, op plattdütsche Sprooke
 Professor opene Begijnhof i Tongere.

- - - - - ° - - - - -

Hat mech diss Dag der Briefdräger agerämpelt
 met ene Brif va Montse (Postdatum) - gestämpelt.
 Hann mech dat Dink va links än va reets ens besijhe
 iefhe ech do ens ene rechtege Lues ut kus krijhe.
 HEEM ! - et Blättsche vör allerleij Kunde
 hatt sieeker use Professer Lankuhr utfunde
 i plattdütsche Sprook, - Folklore te dechte
 es för 'ne Bure Jong - en drollige Geschechte.
 Än e par örmselige Reime, die ech agefange
 es doch sieeker genge Dechter verloöre gegange.
 Dröm bitt ich Häre Dokter, datt mutt daer verstuhe
 mett meng Dechtereij hatt daer üch grolleg verduhe.
 Datt mutt ech üch sage an daer wett ett och att
 en uss schön röjjege Gegend, get alles op platt.
 Meneg Mättsche än Jong bej oss, wiere frueh
 för op plattdütsch bej Kaploon örgens bichte te guëhe
 in auw Tite üm Höllep än Roët an te froge ! -
 Mä hüjterdaags wäet me mettsdens bedrooge !
 Wann daer mech mett en Exemplar van " Heem " wölt beiehre
 än es ett nit te düer, sow ech mech och wal aboniere,
 Ävel ming auw Dag mett plattdütsche Gedechte mech quäle
 i söne elendegen Tit, - datt kües grad noch fäele.

Met völl Dank för uer Metdeeling
 än enge plattdütsche Gruss va gen Eckske.

Get. JENNES.

Och völl Gröes va mech a minge Kameroot
 no Hasselt der Härr Fransse va gen Beukestroot.

- - - - -

Roermond, 26/2/58.

Hooggeacht Comité,

Van harte wens ik U proficiat met het verschijnen van het
 " PASTOOR VELTMANS GEDENKBOEK ".

Ik heb er onmiddellijk ander werk voor laten liggen en heb
 't gelezen. Hoe duidelijk leeft deze grote figuur, die ik
 helaas nooit persoonlijk gekend heb, nu vóór mij.

Ik dank U daarvoor oprecht.

Get. J.H.W.M. HANSEN ,Litt.Rom.Drs.

- - - - -

PASTOOR VELTMANS

GEDENKBOEK

Het " PASTOOR VELTMANS GEDENKBOEK " is eindelijk versche-
nen.

Het is een prachtig boek, rijk geïllustreerd, van 143 blz.
de tweelingbroeder van het werk van Ereleraar Dr J.Langohr zg.
" Va gen Weech bes a ge Graaf ".

Een vollediger en juistere beeld van de betreunde Pastoor
Veltmans kon bezwaarlijk gegeven worden.

Mgr Prof.Dr A.Janssen, voorzitter van het Davidsfonds,
schreef het voorwoord.

Een overzicht van de familie waaruit pastoor Veltmans
sproot en waarvan hij de hoge deugden in zijn persoon culmineer-
de, zet het werk in. Pastoor wordt gevolgd in zijn studentenjaren
te Beringen, te St-Truiden, te Rome. Ruime aandacht wordt ver-
leend aan dat verblijf te Rome, dat trouwens zijn stempel heeft
gedrukt op geheel zijn leven en waaraan hij gehecht bleef tot
in zijn allerlaatste ogenblikken.

Pastoor wordt verder gevolgd in zijn strijd voor de opko-
mende democratie te Luik, waar hij een der luitenanten was van
Mgr Pottier; in zijn werking voor de boerenstand en zijn betrek-
kingen met de Belg.Boerenbond; in zijn Vlaamse werking in Davids-
fonds en Taalgrensaktie. Overal wordt pastoor zelf aan het
woord gelaten.

Zijn afsterven, zijn begrafenis, de deelneming van heinde
en verre worden ontroerend beschreven.

Aan twee van zijn intieme medewerkers, Mathieu Royen en
burgemeester Teney, wordt een korte gedachtenis gewijd.

Het werk besluit met een historische bijdrage gewijd aan
de kerk van St-Martens Voeren en aan de voorgangers en opvol-
gers van pastoor Veltmans.

Het L.V.Comité biedt hierbij, doch uitsluitend aan Over-
mazers, de gelegenheid zich het werk aan inschrijvingsprijs
aan te schaffen, nl.

125 Fr voor de luxe-uitgave (in plaats van 150 Fr)

75 Fr voor de gewone " (" " 100 Fr)

Hierbij bestelbriefje.

Van de luxe-uitgave blijven nog slechts een beperkt
aantal exemplaren beschikbaar. Haast U dus !

Storting op postcheck 5202.51 van het Ereleraar Dr J.
Langohr & Z.E.H.Dr H.Veltmans Comité, Steenweg op Ninove, 152,
HALLE (Brab.)

L I E V E N G E V A E R T

en de

N.V. GEVAERT PHOTO - PRODUCTEN.

Wij hebben ons voorgenomen in 1953 enkele specifiek Vlaamse economische ondernemingen aan onze lezers voor te stellen.

Het toeval wil dat wij met de "Gevaert Photo-Producten N.V." beginnen. Alleszins een goed begin. Onze taak wordt in niet geringe mate vergemakkelijkt door het werk "Lieven Gevaert. De Mens en zijn Werk" in 1955 in de keurreeks van het Davidsfonds verschenen, alsmede door dokumentatie ons zeer bereidwillig door de Gevaert Photo-Producten ter hand gesteld.

Lieven Gevaert werd te Antwerpen geboren op 28 Mei 1868. Zijn vader, vergulder van beroep, overleed toen de jongen drie jaren oud was. Van studeren kon in die omstandigheden niet veel in huis komen. Van kindsbeen af ging al zijn belangstelling naar de fotografie. Hij ging links en rechts in de leer. In 1890 opende hij in de Montignystraat te Antwerpen, met de steun van zijn moeder, een eigen foto-atelier.

De jonge Gevaert, die al zijn vrije tijd met studeren doorbracht, kende al spoedig voldoende Frans, Engels en Duits om zich de geschriften van buitenlandse geleerden eigen te maken.

Hij slaagde er ook al spoedig in zelf fotografisch papier te bereiden. Deze bereiding, de nodige installatie, de eerste medewerkers, het is een roman op zich zelf.

Op 28/6/1894 wordt de firma "L.Gevaert & Co" gesticht. Een bekend Antwerps zakenman A.Segers bezorgde het nodige kapitaal, nl. 20.000 fr.

In 1896 werd het gebracht op 75.000 fr en werd de naam, met het oog op de voorziene expansie in Frankrijk, gewijzigd in "Franco-Belgische Mij voor het vervaardigen van fotografische papieren L.Gevaert & Co."

Nu slaagde Gevaert er in een procédé samen te stellen tot het vervaardigen van een mat papier dat hem wereldfaam zou bezorgen. Het kapitaal liep op : in 1899 tot 125.000 fr, in 1900 tot 250.000 fr. Hij sluit een akkoord af met een Amerikaanse vennootschap die het verkoopmonopolie bekomt voor de Verenigde Staten.

In 1904 worden de fabrieken opgericht in de Septestraat te Mortsel. Op een van de gevels staat de lijfspreuk gebeiteld van Lieven Gevaert, nl. "Arbeid Adelt".

In 1909 wordt de Gevaert Ltd gesticht te Londen.

In 1910 verovert Gevaert de Russische markt. Reeds

vroeger verspreide de knapste vertegenwoordiger die de firma ooit kende, de Gevaert - producten over Duitsland en Oostenrijk-Hongarije.

In 1907 werd het kapitaal gebracht op 500.000 fr en in 1909 op 1.000.000 fr. Toen de oorlog 1914/18 uitbrak was een net van filialen en depôts over geheel de wereld gespannen.

Op 4/12/1920 wordt de firma omvormd tot de N.V. Gevaert Photo - Producten. Het kapitaal wordt achtereenvolgens op 15, 25 en 55 miljoen gebracht, in 1929 op 100 miljoen, thans 600 miljoen.

Gevaert overleed onverwacht te Scheveningen op 2 Febr. 1955. Zijn levenswerk stond echter voor een groter bloei dan ooit te voren. Hierna enkele vergelijkingen die een juist gedacht geven van de geweldige expansie die de Gevaert fabrieken genomen hadden.

1933 Wereldexport van fotografisch papier :

Duitsland	2 miljoen kg.
Frankrijk	1,2 "
Engeland	5 "
U.S.A.	3,5 "
Gevaert	2 "

1933 Wereldexport van fotografische platen :

Duitsland	1.500 duizend kg.
Engeland	330 "
Frankrijk	120 "
U.S.A.	30 "
Gevaert	750 "

Wij besluiten deze cijfers met enkele gegevens uit het Jaarverslag 1956.

Aantal personeelsleden	6.500
Universitairen en techn.ingenieurs	250
Export : '90	3/4 van de totale verkoop.
Filialen, agenten en monopolisten over de wereld	111
Financien : Activa	2.032.856.739 Fr.99 en.
Passiva	1.719.327.507 Fr.02 en.

Dit is het werk van deze nederige Antwerpse volksjongen. Doch dit is op verre na niet alles

Geen patroon in het land paste de kristelijke sociale leer van Rerum Novarum zo gewetensvol toe als Gevaert. Alle sociale voordelen die in de jongste jaren door de arbeidsorganisaties werden verkregen, werden 30 jaren geleden op zijn initiatief in zijn bedrijf ingevoerd.

Dit bedrijf was een bolwerk van Vlaamse volkskracht. Steeds had het Nederlands de voorrang. 11 Juli werd als officiële feestdag gevierd en telkenjare werd een groot Vlaams feest belegd.

Lieven Gevaert was medestichter van het Vlaams Economisch Verbond en beheerder van de " Vlaamse leergangen aan de Universiteit van Leuven ".

Hij was medestichter van de St-Lutgardisschool te Antwerpen (1923), van het St-Lievenscollege (1930) van de St-Lutgardisschool te Merksem (1931).

N.M.Wildiërs getuigt van hem: "Grondlegger van één der grootste industriële ondernemingen van ons land, organisator van het economische leven in Vlaanderen, groot maeenas van het Vlaamse cultuurleven, was hij vooral een man uit één stuk,

begaaft met een ontembare werk'racht en ondernomingsgeest, met een helder en realistisch inzicht in het leven, wars van uiterlijk vertoon en holle woorden, maar heel en al gericht op het scheppen en opbouwen van wat hem nuttig en waardevol voorkwam : een man van de daad in de volle zin van het woord.

" Naarmate de tijd ons verder van hem verwijdert en wij de vruchten van zijn arbeid rondom ons zien rijpen; dringt zijn zeldzame grootheid en buitengewone verdienste ook duidelijker tot ons door. Het is goed dat zijn nagedachtenis in Vlaanderen blijve voortleven als een voorbeeld voor de opgroeiende generaties, als een wekroep ook opdat wij zijn werk zouden voortzetten en voltooiën."

- - - - -

Enkele Gevaert anekdoten.

" Weinigen zullen vermoed hebben dat de man, die vrijgevig in millioenen handelde voor weldadige of sociale doeleinden, van zijn achttien-negentienjarige dochters afrekening verlangde van zeer bescheiden zakgeld, enkel voor kleinigheden toereikend."

" Zekere dag had een van zijn medewerkers een bezoek gebracht aan een grote fabriek...Vol jeugdig enthousiasme vertelde hij wat hij daar gezien had en wat de genoemde firma allemaal voor haar personeel had tot stand gebracht : grote woningcomplexen, ontspanningsaangelegenheden, theater en bioscoop.

" De baas luisterde met aandacht en mijmerde terwijl hem dit verteld werd. Toen zei hij : " Dat is niets voor mij. Ik geef liever aan allen een aandeel in de winst en dat iedereen ermee doet wat hij wil. Als mijn mensen 's avonds de fabriek verlaten heb ik gaarne, dat ze zich vrije mensen voelen."

" Aan het personeel en de arbeiders werd dan ook een aandeel in de winst uitgedeeld, lang voordat dit idee in de hoofden van de syndikale leiders was opgekomen."

" Het hotel De Witte Brug, waar hij vaak enige rust nam, bevond zich in de nabijheid van het Vredespaleis en werd druk bezocht door diplomaten uit alle landen: mooie praters, glanzende verschijningen, precies het slag van mensen dat Gevaert niet kon luchten. " Soms heb ik goesting om heel dat spel in de lucht te laten vliegen " gromde hij. " Zij spreken van vrede en denken alleen aan oorlog."

" Kort na de vestiging van zijn fabriek te Mortsel werd door het ministerie een ingenieur naar de firma gestuurd om er de instellingen te komen controleren. Naar goede Belgische gewoonte kende deze inspecteur geen woord Nederlands. Gevaert was woedend en de ontvangst was niet mals: " Zeg aan uw meester dat de ketels van mijn instellingen steeds voor toezicht tot zijn beschikking staan, maar dat wij ons hier in het hart van het Vlaamse land bevinden en dat onze firma een Vlaamse firma is. Mijn technische zaakgelastigde zal U alleen in het Nederlands te woord staan."

(Uit Lieven Gevaert-De mens en zijn werk)

Onder deze rubriek publiceren wij echos die wij links en rechts, in en om Overmaas, opvangen en die onze lezers niet onverschillig kunnen laten.

Waar wij deze zonder kommentaar overnemen, vertolken zij daarom nog niet onze eigen mening.

PLEIN VENT, Feuilletts trimestriels,
25 Rue de l'Ecole, Welkenraedt.

" Art et Littérature - Miettes du passé - Folklore et Légendes du Nord-Est de la Province de Liège, vus par des jeunes", zo luidt het sympathieke programma van deze groep jongeren uit Welkenraedt.

De leiding berust in handen van dhr Jean Teller.

Nr 1 Januari 1958 houdt o.m. in :

Perdus dans la Neige. Verhaal van een nachtelijke uitstap, door wind en sneeuw in de Hoge Venen.

Une regrettable Décision. Heftig protest tegen het opblazen van de historische ruïne van Schymper te Moresnet.

Carnaval dans les Cantons de l'Est.

De eerste stappen werden gezet op de weg naar een hartelijk samenwerken tussen " De Band " en " Plein Vent ".

FONTANE IN FLAUBERTS FUSSTAPFER, door Drs L.Teller.

Wij gaven in een vorig nummer een uitvoerige bespreking van deze studie verschenen in de Revue des Langues vivantes, XXIII - 1957 - 2 - 3 - 4.

Deze studie werd thans afzonderlijk in een nette brochure gedrukt.

VEREINIGUNG ZUM SCHUTZ UND ZUR PFLEGE DER MUTTERSPRACHE.

De Vereinigung richtte een schrijven tot de h.Anseele, Minister van Verkeerswezen met betrekking tot de taal waarin de belastingsformulieren voor radioposten in Nieuw-België aangeboden worden.

Dit gebeurt thans in de Franse taal. Dezen die een duits-talig formulier verlangen, dienen zulks aan te vragen.

De Vereinigung verlangt, terecht, duitstalige formulieren voor iedereen, franstalige voor dezen die het aanvragen.

Zij verlangt behandeling van de Duitse, Nederlandse en Franse taalgebieden, op gelijke voet.

FONS OLTERDISSSEN - JAAR.

De Nieuwe Limburger brengt in zijn nummer van II/I/58 een geestdriftig artikel over de hulde die in de loop van dit jaar aan deze gekende Maastrichter schrijver en dichter zal worden gebracht.

zet zijn leden aan, in de loop van drie achtereenvolgende jaren 15 minder bekende, doch op toeristisch gebied zeer merkwaardige plaatsen te bezoeken, verspreid over geheel het Vlaamse land.

Onder de opgegeven gemeenten komt Teuven voor, met volgende aanbeveling :

" Vlaamse taalgrensgemeente (600 i.), op de grens van de provincie Luik en Ned.Limburg, zeer schilderachtig gelegen in het mooie Gulpdal, op 7 km van Aubel en 23 km van Verviers. Neogotisch kerkje. Fraaie overblijfselen van de Augustinessen-abdij Sinnich (thans kasteel), met goed bewaarde kapel, en van een oude heerlijkheid " De Draak ". Kasteel Beusdaal. Op 3 3 km Remersdaal, en op 5 Km Sippenaken, met merkwaardig kasteel in beide dorpen.

Uitvoeriger inlichtingen worden graag verstrekt door het Langohr - Veltmans Comité.

GIDS VOOR BENELUX 2 : Wallonie - Luxemburg.

Nr 2 uit de drieling : Vlaanderen - Wallonie/Luxemburg - Nederland, door de Vlaamse Automobilisten Bond uitgegeven, werd besteld als bijzonder nummer van De Toerist 1/2/58.

De gids geeft een beknopt doch waardevolle beschrijving van alle toeristische merkwaardigheden.

Hij brengt daarenboven 16 volledig uitgestippelde reismwegen voor toeristische uitstappen.

Reisweg VII, met vertrekpunt Hasselt, gaat over Bilzen, Kanne, Visé, Moelingen, 's Gravenvoeren, St-Martens Voeren, St-Pieters Voeren, Hagelstein, Bleyberg, Moresnet-Kapel, Welkenraad, Eupen, Dolhain, Verviers, Luik.

Reisweg VIII, met vertrek uit Tongeren, doet even onze strek aan, nl. Julémont, Godsdaal, Aubel, Hendrikkapelle, Welkenraad, Eupen, Jalhay, enz.

KELMIS 100 JAAR PAROCHIE.

Kelmis vierde op 22 en 23/2 met ongemene hartelijkheid het honderdjarig bestaan van zijn parochie.

Bij deze gelegenheid werd door dhr F.Pauquet, leraar aan de middelbare school, een geschiedenis van kerk en parochie geschreven.

Piet Zimmer dichtte het lied " Wenn os Kerkeklokke klenge," bekroond in de prijskamp voor het beste lied, uitgeschreven door het L.V.Comité en getoonzet door J.van Haspengouw.

Tussen de talrijke plechtigheden vermelden we nog de heropvoering, op alle zondagen van den vasten, van de " Passio Christi" door Z.E.H. Frans Darcis, destijds voorzitter van afd.Montzen van het Davidsfonds en kapelaan van Kelmis.

OP HET " KARLSFEST " 2/2/1958 IN AKEN ,

werd, onder leiding van kapelmeester prof.Th.B.Rehmann, de " Missa festiva in D " van Arthur Meulemans uitgevoerd als een van de hoofdpunten van het feestprogramma.

Deze H.Mis werd in 1930, op verzoek van dhr Rehmann, voor

vijfstemmig gemengd koor en blaasinstrumenten, door de Vlaamse meester gekomponeerd, ter ere van St-Vervaas.

Dezelfde H.Mis werd in 1954 door het domkoor van Aken uitgevoerd in de kathedraal van Tongeren.

Des avonds werden 10 verschillende Maria liederen uitgevoerd, nl. van Jos. des Prés, Bach, Monteverdi, Mozart, Bruckner, Strawinski en Van Nuffel.

LE JOURNAL D'AUBEL,

vervolgt wekelijks de geschiedenis van Julémont.

Het is een volledige en diepgaande studie over deze overigens belangrijke gemeente.

In het nummer van I/2/53 vermeldt de auteur eveneens de deelneming van Willem van Julermont aan de Slag der Gulden Sporen, destijds in ons 11 Juli - artikel 1957 medegedeeld. Hij dankt van harte "De Band" voor de verstrekte kostbare mededeling.

Deze studie zou in brochurevorm moeten kunnen worden uitgegeven.

BEAU PAYS DE LIÈGE.

La Fédération du Tourisme de la Province de Liège gaf, onder bovengenoemde titel, een prachtig en rijk geïllustreerd boek uit.

Het werd samengesteld door de hh. R.Pouret en G.Remy.

Een paar bladzijden behandelen het N.O. van de provincie. Mooie zichten worden gegeven van de afdamming van de Gileppe, van het slot Streversdorp te Montzen, het schildersachtige meer van Kelmis en de abdij van Godsdal.

Aan de Oostkantons wordt ruime aandacht geschonken, zo in de teksten als in de illustraties.

Graag hadden wij meer aandacht gewenst voor het O.L.Vrouw genade-oord Moresnet en de monumentale kruisweg aldaar.

NEUE NACHRICHTEN, 25/I en 22/2/53 ,

geven een interessante bijdrage, in primeur voor België, over "Deutung und Sinn des Wortes Mansuarisca", van de hand van B.Brück uit Wirtzfeld.

Men weet dat de zgn. Via Mansuerisca, voor-Romeinse heirbaan, Trier met Maastricht verbond en Overmaas van Zuid naar Noord doortrok.

Opgravingen in de Hoge Venen in 1952/53 door E.H.Bastin geleid, legden grondvesten van deze baan bloot. In de hiervoor besproken uitgave "Beau Pays de Liège" verscheen een mooie foto van deze opgravingen.

Ereleeraar Dr J.Langohr behandelt de Via Mansuerisca in "Le Nord-Est de la Province de Liège et le Canton d'Eupen" en had, bij zijn afsterven, een ander werk op het getouw, over de oude wegen van het Land van Overmaas.

Toevallig kregen wij inzage van bovengenoemde luxe - uitgave 1939 door Ir Dr M.J. Vander Vaeren, professor aan de Leuvense Universiteit en sekretaris-generaal aan het Ministerie van Landbouw.

Dit werk behelst, naast een reeks algemene inlichtingen over de Belgische landbouw, een overvloed van illustraties.

Als typische modelhoeve uit het Land van Herve en Eupen komt er o.m. Kloosterhof te Teuven in voor (woonhuis, stallingen en vee).

Wij treffen er bovendien enkele fotos aan van onze prachtige zwartwitte koeien, van melk en kaasbereiding.

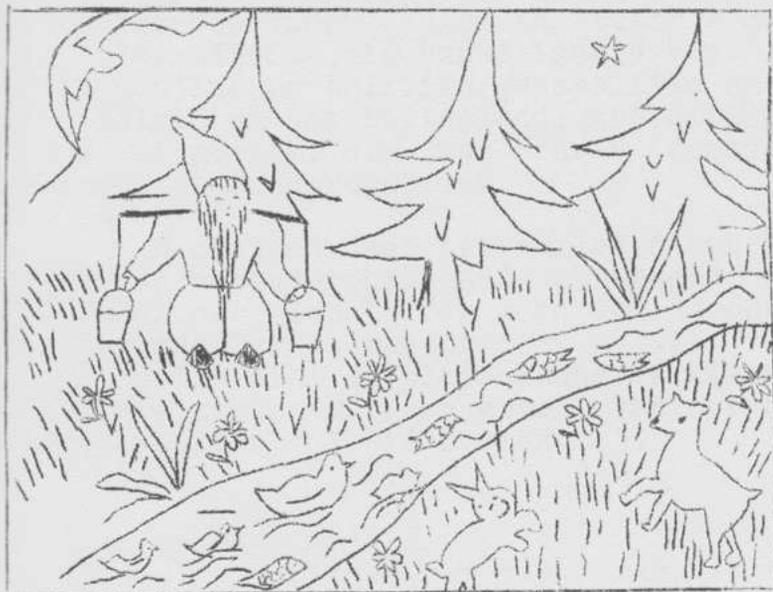
EUPENER GEZEGDEN.

Van de inzender van dereeks Eupener Gezegden, waarvan wij de publikatie in dit nummer beginnen, ontvingen wij een schrijven waaruit wij volgende regels onder de ogen van onze lezers wensen te brengen :

" Ik ben u persoonlijk dankbaar voor het initiatief waardoor u de belangstelling van ons volk voor het schone van zijn taal wil wekken, want ik denk dat onze dialekten rijk zijn aan schoonheid van die aard; ik zou het jammer vinden, indien die rijkdom verloren ging. Ik vermoed ook dat de reeks die ik ingezonden heb bij lange niet volledig is, gelukkig trouwens ! Ik denk ook dat zelfs in een stad zoals Eupen waar het dialect ontzettend achteruitgegaan is bij de jonge generatie, dat daar die schatten nog ten volle aanwezig zijn bij vele volwassenen, vooral misschien bij de oudjes. De mensen zijn er zich overigens misschien niet helemaal bewust van dat hun taal zo rijk, zo kleurvol, zo suggestief is, maar in dagelijkse omgang voelen zij spontaan aan, hoe zij op een schone en aantrekkelijke wijze iets moeten verwoorden in een taal waar zij volledig in thuis zijn en waarin ze zijn opgegroeid.

" De schoonheid waarover ik het heb kunnen we misschien best " volksheld " noemen. De taal van de gewone volksmensen staat bekend voor haar spontaneiteit, haar oorspronkelijkheid, haar levendigheid, haar plasticiteit, tegenover de academische taal, wat niet betekent dat deze laatste geen waarden zou hebben ; ze heeft trouwens bepaalde doeleinden te verwezenlijken, die verschillen van die van de omgans taal."

Een jonge moeder vertelt

Ik beschreef U hoe ik mijn kinderen gelukkig maak met een tekenverhaal.

Moeders, zegt nu niet gauw "dat is flauw, er bestaan zoveel andere dingen waarmee onze kinderen kunnen bezig zijn."

Ik kan U verzekeren dat onze kleine gastjes tienmaal meer deugd beleven aan een tekening van moeder dan aan de vele schreeuwerige boekjes met vechtende cowboys of monsterachtige die-

ren; tevens krijgen ze zin voor het goede en het fijne waaraan men te dikwijls achteloos voorbij gaat en dat de natuur ons zo weelderig biedt.

Mijn moedertje is een simpele boerenvrouw. Haar leven is geen sprookje geweest. De harde arbeid heeft eelt geplant in haar vrouwenhand op bijna dertig jaren weduwschap. Steeds is ze echter de sterke, levensblijve vrouw geweest. Na haar rotsvast vertrouwen op God dankt zij deze levensmoed aan haar grote liefde tot de natuur. Reeds heel vroeg plantte zij in haar ongekunstelde moedertaal, deze grote liefde over in mijn kinderhart.

Ja, moeder leerde mij luisteren naar 't gemurmel van 't beekje dat door onze weide stroomt, 's avonds als we in bed lagen met open raam en alles rustig en stil was in de natuur.

Moeder leerde mij kijken naar dat eerste lentebloemeke dat schuchter zijn kopke uitsteekt van onder het dorre loof.

Moeder leerde mij de geur der bloemen beminnen, maar niet alleen de bloemengeur doch ook de reuk van de omgeploegde grond en van 't vuurke dat we stookten met het verdorde aardappelloof.

En luisteren leerde mij moeder naar de zang van de merel hoog in een boom met als begeleiding 't zachte getokkel van een milde voorjaarsregen op de fris ontloken bladeren. Luisteren naar de zang van de nachtegaal bij stille avondstond.

Toen ik later als jong meisje eens met familie op reis ging kwamen we terecht in een bus met vrolijke jonge lieden. Een zanggroep die het huwelijksfeest van een kameraad ging opluisteren. Spontaan heb ik toen sympathie ondervonden voor een van die jongens die ik nooit van tevoren gezien had. Op zeker ogenblik tikte hij zijn kameraad in de zijde: "Kijk eens daar jong!" Van op de hoogte waar we reden blikten we neder op 't heerlijk schouwspel van een dorpje verscholen in een dal van Overmaas, badend in 't gouden licht van een milde oktoberzon.

Vervolg onderaan volgende blz.

Op 10 Januari 1958 werd door Mgr Van Weyenbergh, hulpbisschop van Mechelen en rector - magnificus van de Leuvense universiteit, in aanwezigheid van Z.Exc.Mgr Forni, pauselijk nuntius en talrijke geestelijke en wereldlijke overheden van België en het buitenland, het diploma van doctor honoris causa uitgereikt o.m. aan Konrad Adenauer, kanselier van de Westduitse Bondsrepubliek.

Handelend over het verleden van België en Duitsland en eraan herinnerend hoe de eeuwenoude universiteit van Leuven tweemaal het slachtoffer werd van de oorlogsomstandigheden, verklaarde Mgr de rector :

" Wij uiten niet de platonische verklaring : " Wij vergeten ", maar wij zeggen met een gevoel van oprechte en diep kristelijke naastenliefde : " Wij beminnen " .

(Vervolg van vorige bladzijde)

Toen we heel kort nadien nader kennis maakten, was er iets merkwaardigs dat ons opviel : beiden hadden we nooit behoefte gekend aan bal of bioscoop. Moeder natuur was ons beider grote vriendin.

Een paar jaartjes later is diezelfde jongen mijn man geworden en samen kunnen we nu nog menige keer in verrukking staan voor een gouden morgenstond of voor 't langzaam wegzinken van de zon achter de heuvels van ons dorpke.

Och, moederkens, wie van U kent niet het proza van een verstoorde nachtrust om een wakkergeschoten droomertje in slaap te gaan sussen of een blootgewoeld slaapstertje terug warm onder de dekens te gaan stoppen ? Is het dan niet heerlijk doorheen dat proza, als een gouden draad, een stukje poëzie te kunnen mengen. Stilletjes naar het open raam sluipen en te turen in die heerlijke sterrennacht met zachte maneschijn.

't Is die liefde, die we willen overplanten in de hartjes van onze kindertjes op onze beurt. Zacht en teer laten ontluiken als een frisse bloem... Wij simpele buitenmensen hebben gewoonlijk de tijd en de middelen niet om in vreemde landen de wonderen der natuur te gaan bezichtigen? Och we hebben er ook de behoefte niet toe ; onze eigen streek is zo rijk en zo schoon. Als we het maar weten te waarderen en te ontdekken.

J.L.N.

Uit " Bij de Haard " I/57.

ou
SCAVEDRIS ET MULREPAS AU XIIIe SIECLE.

OU L'ON VERRA COMMENT DAMOISELLE EVA
FUT JUGEE ET MALTRAITEE PAR CEUX DE SON LIGNAGE.

Au château de Charnoir, il y avait une salle qu'on appelait la salle de pierre, parce que les murailles et les dalles en étaient formées de grands blocs frustes et raboteux. Le long des grandes parois froides et nues, on voyait une croix et des têtes de Saints, grossièrement sculptées. Quelques baies étroites de fenêtres permettaient de voir dans le préau. On avait étendu de la paille fraîche sur le pavé pour en atténuer la rigidité. Or, le lendemain de la triste déconvenue des amants, un plaid de justice se tenait dans cette vaste pièce. Le lignage presque tout entier de Mulrepas était là, y compris Gérard de Pénès, l'abbé de Val-Dieu. Une table énorme, autour de laquelle se pressaient les guerriers de Mulrepas, occupait toute la largeur de l'antique salle.

Le seigneur et maître des châteaux de Charnoir, de Limbourg et autres lieux assisté des siens, jugeait sa propre fille et avisait aux moyens de prévenir, comme il disait, le déshonneur de son lignage. Deux rides plus profondes sillonnaient le front du vieux chef de famille, ses joues avaient l'air de pénétrer encore plus avant sous ses gencives et sa longue barbe grise tranchait singulièrement sur l'acier de sa cuirasse et de son hausse-col. A la droite du vieux chevalier, on remarquait le grand corps maigre et sec de messire Arnould de Julémont; ses gros sourcils, hérissés comme les poils du râble d'un sanglier, ombrageaient deux yeux où se décelaient le fanatisme aveugle de la passion et les sentiments violents. Messire Herman de Wittem occupait la gauche; sa figure bien nourrie et vermeille, ses moustaches blanches, accusaient un mélange de douceur et de volonté. Les traits fiers et accentués des autres guerriers montraient assez qu'on avait là, sous les yeux, des hommes peu habitués à la clémence et plus enclins aux luttes sauvages et sanglantes du champ de bataille. La triste Eva, couverte de vêtements de deuil, était assise en face de son père irrité. Deux de ses frères, Nicolas et Karl de Mulrepas, armés de toutes pièces, étaient postés aux côtés de la jeune fille. Messire Regnier de Mulrepas prit la parole :

- Hommes des familles de Mulrepas, de Wittem, de Julémont, issus d'une souche commune, à savoir du lignage de Geilenkirchen au pays de Juliers, je vous ai convoqués en ce châtel pour que vous puissiez me donner vos conseils dans une affaire très-grave et qui nous intéresse tous, à peu près, au même degré. Notre fille malheureuse et indigne s'est rendue coupable de félonie et de désobéissance à nos ordres formels et immuables. Eva, jadis la noble Eva, la reine des Charmilles, a trahi sa famille.

Quelques poitrines soupirèrent; Augustin de Wittem tenait la tête baissée sur le pommeau de son épée. Le maître de Charnoir continua :

- Eva, jadis la noble Eva, les délices des trouvères, a osé recevoir les hommages d'un Scavedris, d'un ennemi acharné de nos droits, de nos biens, de notre existence.

En ce moment, Eva leva vers le ciel ses grands yeux bleus rendus encore plus touchants par sa pâleur et sa contenance douloureuse, et s'écria avec véhémence et d'un ton aigu :

- O mon père ! laissez-moi donc aimer Robert !

Tous se tournèrent vers la reine des Charmilles et plusieurs se dirent à l'oreille :

- Voyez donc cette fille, quel air égaré !

Le vieux père de famille poursuivit :

- Ma fille, l'Esprit malin s'est emparé de toi. Jamais nous n'avons été habitués à de pareils accents.

Eva s'écria de nouveau :

- Reconduisez-moi dans votre sombre cachot, entraînez-moi, mais laissez-moi aimer mon Scavedris.

Messire Regnier, furieux, frappa la table de son gantelet de fer et hurla :

- Fille, sois maudite !

- Elle ose aimer un Scavedris ! ajouta Arnould de Julémont.

- Elle avoue qu'elle aime un Scavedris ! poursuivit le père.

Mon Dieu, vous avez donc prolongé ma vie pour me rendre témoin de tant d'ingratitude, de tant de trahisons, de tant d'infamies. Cette fille oublie tous ses devoirs les plus sacrés, les traditions austères de sa famille, les outrages faits aux siens; elle oublie l'opprobre que le sire de Montzen a jeté sur sa soeur Hildegarde, la tentative audacieuse du sire de Fauquemont, les maléfices et sortilèges du chevalier du Diable, les intrigues lâches et menteuses des Scavedris à la cour de Limbourg, elle oublie tout pour sacrifier à Bélial.

- Elle est digne de la mort, murmura Arnould de Julémont.

La bonne et grande figure de l'abbé Gérard trahissait la plus profonde inquiétude. Appelé à s'asseoir au conseil du lignage des Mulrepas ses voisins, plutôt par déférence que par amitié, il n'avait pas encore osé élever une voix timide en faveur de la malheureuse Eva? Toutefois, lorsqu'il entendait les paroles sauvages du sire de Julémont et le murmure approbateur qui le suivit immédiatement, il ne put s'empêcher de dire avec la douceur et l'onction d'un apôtre :

- Nobles chevaliers, vous m'avez appelé au milieu de vous pour assister aux débats de cette affaire, non sans doute en simple spectateur. S'il en était ainsi, qu'auriez-vous besoin de moi en ce moment? Je sais qu'il ne m'appartient pas de pénétrer au fond de vos secrets de famille, de scruter les motifs qui vous poussent à vouer à la mort cette pauvre et chère enfant. Cependant, qu'il me soit permis de vous dire que vous ne voyez dans ce logis, en qualité de représentant de Notre-Seigneur Jésus-Christ, dont vous oubliez, me semble-t-il, les préceptes de douceur, de miséricorde et de charité.

Tous les guerriers de Mulrepas regardaient l'abbé du Val-Dieu avec stupéfaction. Cette parole calme et modérée produisait sur eux un effet dont ils ne se rendaient pas bien compte. Le prêtre les avait saisis par son ascendant irrésistible. Son éloquence persuasive, la sainteté de sa vie, la grandeur du principe qu'il pratiquait, avec ses disciples, dans l'autorité du cloître, tout cela contribuait efficacement à endormir et à modifier les instincts brutaux de ces hommes demi-civilisés.

L'abbé Gérard poursuivit :

- Admettons même que votre aimable enfant, messire Regnier, se soit rendue coupable d'une grande légèreté...

Un murmure s'éleva.

- D'une grande faute, si vous le préférez, en osant donner son coeur à l'un de vos ennemis acharnés, est-ce une raison suffisante pour la persécuter et l'envoyer à la mort?

- Elle mérite là mort, sire abbé, s'écria le maître de Charnoir.

- Pardonnez-moi, seigneur, mais je vous répète, moi, prêtre du Dieu vivant, que votre fille n'a point mérité la mort. Il n'y a pas de proportion entre la faute et le châtement.

Messire de Julémont grinçait des dents et lançait des regards furieux sur le vénérable intercesseur. Le vieux chevalier de Mulrepas avait pâli tout à coup; la moindre contradiction l'offensait et l'irritait. Les autres guerriers, dont toutes les impressions se ressentaient de celles du chef du lignage, agitaient leurs armes et s'accoudaient de mauvaise humeur sur la grosse table. Augustin de Wittem, seul, ne bougeait pas. L'abbé Gérard feignit de ne pas remarquer ces symptômes de mauvais augure pour la cause qu'il défendait.

- Cette enfant s'est montrée légère, je l'avoue, elle a désobéi aux ordres paternels, elle a foulé ses devoirs aux pieds, mais elle ne s'est pas dégradée. Elle aime un Scavedris, elle l'a vu, elle lui a parlé, ils ont échangé ensemble des paroles d'amour, mais elle a refusé de le suivre. Elle a préféré vivre dans ce manoir au milieu de l'affliction, plutôt que de se déshonorer en fuyant clandestinement avec le chevalier qu'elle a choisi. Vous savez cela, messire Regnier; puisque vous avez surpris une faible partie de leurs confidences; et vous ne lui en tenez pas compte; vous voulez la faire mourir, après l'avoir abreuvée de mauvais traitements. Mais retenez-la prisonnière en ce châtel, c'est plus humain; les murailles de ce château sont assez épaisses et assez hautes pour empêcher tout le lignage de Scavedris de pénétrer ici; vos hommes de garde sont assez nombreux pour veiller jour et nuit sur vos remparts et pour empêcher toute nouvelle entrevue.

- Sire abbé, interrompit le maître de Charnoir, elle savait que son amour pour un Scavedris serait le signal de son trépas. Elle a négligé tous mes avertissements, elle a bravé ma colère avec une impudence indigne d'une honnête fille; hier encore, elle a refusé son brave cousin de Wittem que, moi-même, je lui présentais; elle s'est révoltée ouvertement contre mon autorité légitime et vous prétendriez que le pardon descendit de nos lèvres sur sa tête coupable?

- Le le prétends, messire Regnier de Mulrepas.

- Julémont! s'écria messire Arnould en faisant trembler la table sous un formidable coup de poing.

- Julémont! répétèrent plusieurs guerriers.

C'était le cri de guerre de cette famille. Le chevalier Arnould continua avec un rire féroce:

- Tu déraisonnes, l'abbé. La douceur, en pareille circonstance, porterait la désunion et la ruine au sein de notre lignage, car on aurait souffert la honte et la trahison. D'ailleurs, nous ne pouvons rester inférieurs à nos ennemis mortels; je viens d'apprendre qu'ils ont maudit à mort le beau fiancé de cette fille, parce qu'il avait eu l'audace de porter ses vœux aux pieds d'une femme de Mulrepas.

Tous firent une violente exclamation; on ignorait encore cet événement au châtel de Charnoir.

- Oui, mes preux, poursuivit Arnould, le beau fiancé de cette jeune fille a été maudit et voué à la mort par les siens; mais, méprisant les lois de Dieu, il s'est échappé de force du château de Celler-Dris, après avoir combattu ses parents qui voulaient

se saisir de lui. Il a même blessé grièvement un de ses frères qui s'acharnait à sa poursuite. Maintenant, semblable à une bête fauve, il parcourt les forêts et les montagnes.

- O mon cher Robert! exclama de nouveau la reine des Charmilles.

- Tu le vois, seigneur abbé, reprit le maître de Charnoir, cette fille appelle son châtement.

Mais Eva, sans s'émouvoir, se leva avec majesté, croisa ses bras sur sa poitrine, leva les yeux au ciel et dit encore :

- Oh ! je l'aime !

Tous les guerriers se levèrent instantanément et dirigeant leurs poings fermés vers la jeune fille, ils dirent :

- Qu'elle meure !

L'abbé Gérard alors se leva de rechef en versant de grosses larmes et reprit :

- Hommes de Mulrepas, voici le moment de déployer toute votre générosité à l'égard de cette pauvre infortunée.

- Non, non, qu'elle meure !

- Je vous en conjure, hommes de Mulrepas, par la sainte Passion de notre divin Seigneur Jésus-Christ !

Tous se signèrent en baissant la tête.

- Par le saint sépulchre de Jérusalem que vos pères ont délivré du joug honteux de l'Islam !

Tous se signèrent encore. L'abbé Gérard gagnait du temps, on le laissait parler. Aussi comprenait-il parfaitement que rien n'était encore perdu, bien que la position d'Eva fût des plus critiques.

- Ne vous hâtez pas trop de frapper la victime. Mettez un long intervalle entre la décision et le moment fatal, et peut-être alors votre colère se sera évanouie pour appeler le pardon qui réconcilie. Accordez du moins ce sursis à ma prière, ô messire de Mulrepas !

Le maître de Charnoir hésitait. Arnould de Julémont reprit :

- M'est avis que la décision de la famille réunie en assemblée solennelle ne doit pas souffrir le moindre délai. Serons nous donc moins vigoureux et moins fermes que les Scavedris ? Courage, vaillant Regnier de Mulrepas, montre-toi le chef digne et fier de ce lignage; conduis, toi-même, ta fille dans le préau et que la justice ait son cours. Ce moine cherche à t'énervier, ne l'écoute pas. Quel est ton avis, messire de Wittem ?

Une écume jaunâtre teignait les longues moustaches grises du sauvage seigneur de Julémont. Un frémissement profond parcourut toute l'assemblée. Les haines allaient l'emporter, lorsque messire Herman de Wittem répliqua :

- Tu me demandes, vaillant Arnould, quel est mon avis en cette matière. Je te répondrai franchement que je m'abstiens de prononcer sur cette femme. En ma qualité de père d'Augustin de Wittem, auquel cette fille était promise, il ne m'appartient pas d'être juge et partie dans ma propre cause, selon les principes du droit des Romains et des coutumes qui nous régissent.

Messire Herman frisa sa moustache et se tut. Le chevalier Augustin se leva pour dire qu'il partageait l'opinion de son père. L'abbé Gérard profita du moment pour détruire l'impression qu'avait produite le sire de Julémont :

- Craignez, hommes de Mulrepas, de frapper sans miséricorde, car le souffle de Dieu passera également sur vous sans merci. Craignez le repentir et les remords, cortège inévitable de l'acte épouvantable dont vous êtes sur le point de vous souiller. Verrez-

vous, messire Regnier, avec indifférence, le cadavre de votre fille tuée par votre rigueur farouche? Verrez-vous ces beaux yeux fermés pour toujours à la lumière, sans verser des larmes de sang? Vous résignerez-vous facilement à ne plus entendre cette voix suave et pénétrante, orgueil de vos dernières années? Pourrâz-vous contempler sans horreur votre Eva chérie d'autrefois, froide et immobile, étendue sur la terre? Dans un petit coin de votre coeur, ne reste-t-il plus un peu d'affection pour cette enfant que vous avez si souvent comblée de vos caresses, pour cette admirable jeune fille tant célébrée par les trouvères, pour celle que le duc Jean a proclamée la perle des Mulrepas, en un mot pour la reine de cette vallée des Charmilles?

Le maître de Charnoir, à ces accents émus, avait baissé la tête; une larme descendait lentement le long de sa cuirasse polie. Le bon abbé Gérard avait enfin excité les sentiments tendres du père. Il poursuivit avec la même véhémence :

- N'est-elle pas déjà bien éprouvée maintenant, cette jeune infortunée? Pousserez-vous la cruauté plus loin? Regardez-la, Messires, ce visage pâli, ces yeux rougis, cette contenance affaîssée, ces gestes incohérents, les paroles étranges qu'elle vient de prononcer sur un ton si extraordinaire, tout cela vous prouve surabondamment qu'elle touche aux limites extrêmes de la folie.

Les guerriers de Mulrepas s'envisagèrent les uns les autres, comme pour se dire en silence: Ceci pourrait bien être vrai.

- Et dans ces conditions, vaillants preux, vous l'enverriez à la mort! vous rougiriez vos mains du sang d'une folle!

Eva se leva, ses yeux dardèrent un éclair, puis elle dit :

- Folle! moi, folle!... ah!oui,...je me souviens,... mon Scavedris, il était là..là, au pied du rempart.. Et il a disparu...

Eva partit d'un grand éclat de rire et se rassit.

- Maintenant, soyez instruits, hommes de Mulrepas! Gardez-vous de toucher à la pauvre insensée! Sa personne doit être sacrée pour vous désormais.

Les sentiments de ces hommes farouches étaient visiblement changés. Leur attitude témoignait alors la plus profonde pitié unie au plus grand respect pour la jeune aliénée.

Au temps jadis, nos pères vénéraient les insensés et les enthousiastes; ils croyaient fermement que l'Esprit de Dieu les animait. Sur ces entrefaites, dame Barcine, la mère d'Eva, pénétra dans la salle de pierre. De longs vêtements de deuil, semblables à ceux de sa fille, la couvraient entièrement; ses traits, mêlés de finesse et de dureté, ressortaient davantage, encadrés ainsi par un voile noir, dont l'extrémité atteignait le bout de sa robe. La noble dame s'avança vers son époux et lui dit sans le moindre tremblement dans la voix :

- Seigneur de Malrepas, le billot, la paille et la hache sont prêts. L'homme d'armes attend. Que tardez-vous?

Le maître de Charnoir saisit la main de sa femme et dit en dirigeant un geste vers la triste victime :

- Elle est folle!

Dame Barcine fit un sourire de dédain :

- Eva folle !

- Certes, dame, elle vient d'en donner des preuves flagrantes. Un seul cheveu ne peut tomber de sa tête par notre faute.

La châtelaine de Charnoir était devenue livide.

(wordt voortgezet)